

MAURICE RAVEL

7. 3. 1875 - 28. 12. 1937

Na konci 19. století vstoupili do umění impresionisté - nejdříve malíři a o generaci později hudebníci. Ve svých dílech zachycovali prchavý okamžik, náladu, tón i vůni. Za představitele francouzského impresionismu jsou pokládáni Claude Debussy a Maurice Ravel. Proti hluboce senzitivnímu Debussyemu byl Ravel daleko racionálnější a intelektuálnější. Jeho umělecký zájem byl širší, proto nelze jejich tvorbu převést na jednoho společného jmenovatele.

Maurice Ravel se narodil v Ciboure, malé vesničce na baskickém pobřeží pod Pyrenejemi. Otec byl vynikající švýcarský inženýr, po matce byl Bask. Rodina se brzy přestěhovala do Paříže. Dětství prožil v klidu, bez materiálních problémů. Dostalo se mu kvalitního hudebního vzdělání. V roce 1889 vstoupil na pařížskou konzervatoř, v kompozici byl žákem pečlivého a důkladného Gabriela Fauré. Ve dvaceti letech napsal své první skladby, které vyjadřují originalitu a nadání. Přesto se mu nepodařilo získat prestižní Římskou cenu, o kterou se ucházel čtyřikrát.

Roce 1899 napsal skladbu *Pavana za mrtvou infantku*, která zachycuje únavu a smutek konce století. Její působivý základní motiv jí zajistil trvalou popularitu. V dalším vývoji se přiklonil k impresionismu. Jeho skladby mají ve srovnání s Debussym pevnější rysy ve formě, melodice i rytmu. Patří sem klavírní cykly *Vodotrysky* (Jeux d Eau), *Zrcadla* (Mirois), obsahující skladby *Noční můry*, *Smutní ptáci*, *Bárka na oceáně*, *Údolí zvonů*. Názvy skladeb svědčí o inspiraci v rozporných rysech doby, která naplňovala úzkostí a vedla k útěku do iluze a snu. Vynikajícím klavírním dílem je *Kašpar v noci* (Gaspard de la Nuit) z roku 1908. Zde se fantastické představy stýkají se surrealismem.

Pronikavý intelekt odvedl Ravela záhy k neoklasicismu.

Historickými slohy se nechal inspirovat již v *Sonatině pro klavír* z r. 1905 či v klavírní suitě *Le tombeau de Couperin* (1917). Skvělou kompoziční technikou se vyznačují dva klavírní koncerty z let 1930 a 1931. Působivý je druhý koncert D dur pro levou ruku, napsaný pro rakouského pianistu Paula Wittgensteina, který v první světové válce ztratil pravou ruku.

Španělský původ přitahoval Ravela, stejně jako i další francouzské skladatele, k folklórní a exotické inspiraci. Do této oblasti patří efektní *Španělská rapsódie pro orchestr* (1907) a komická jednoaktová opera *Španělská hodinka* (1907). Folkloristicky zabarvené jsou i skladby komorní - *Klavírní trio A dur* a dvě sonáty.

Pro Ruský balet napsal Ravel *Dafnis a Chloé* (1911). Jde o jednoduchý příběh odvozený z antického bájesloví podložený hudbou zářivé pohody a podmanivého kouzla. Z baletní hudby sestavil Ravel dvě orchestrální suity. V orchestrálních dílech se projevuje jeho mimořádná schopnost instrumentace a cit pro barvu. Vrcholným projevem tohoto mistrovství je populární *Bolero* (1928), sedmnáctiminutová skladba postavená pouze na instrumentální a dynamické gradaci. Údajně je to nejhranější skladba na světě vůbec, i když její popularita Ravela příliš netěšila, protože neoprávněně zastínila jeho další vynikající díla. Velmi hraný je i *Valčík* (La Valse), idealizace vídeňského valčíku.

Své klavírní skladby Ravel později instrumentoval. V orchestrální podobě znějí dokonale, objevují se v nich nové zvukové možnosti. Dokladem schopnosti zacházet se zvukem orchestru je také instrumentace Musorgského *Kartinek*, která je známější než původní klavírní verze.

Pro děti svých přátel napsal pohádkovou klavírní suitu *Má matka husa* (později instrumentovanou), pohledem do světa dětské fantazie je i opera *Dítě a kouzla* (1925).

Dětský svět byl Ravelovi blízký, i když většinu života žil v ústraní. Byl sběratelem drobností, vábily jej především mechanické přístroje a hodiny. Nikdy se neoženil, choval

exotické kočky a pěstoval květiny. Jeho soukromí poznalo jen několik přátel. Luxus a elegance byly součástí jeho životního stylu. Od roku 1933 trpěl nervovým onemocněním, podstoupil i mozkovou operaci, ale bezvýsledně. 28. prosince 1937 za svítání zemřel Maurice Ravel v pařížské nemocnici.

Celý Ravelův hudební odkaz není velký, zahrnuje celkem 57 děl. Je originální syntézou různých inspiračních prvků, zpracovaných s vkusem, pečlivostí a mistrovskou technikou. Jeho skladby jsou oblíbenou součástí koncertních programů.